

דיאלוגים בחדרי התיאטרון

מאת רקפת רובין – מדריכה ארצית בתיאטרון

תלמידי.ות התיאטרון משלבים.ות בין למידה תאורטית של מחזה נבחר ופיתוח מיומנויות במסגרת עבודה על דיאלוגים ומונולוגים.

בתהליך הלמידה והיצירה התלמידים.ות קוראים.ות את המחזה, מנתחים.ות אותו, מאפיינים.ות ומעצבים.ות את הדמויות, בוחרים.ות תלבושות, תאורה, תפאורה כביטוי הפרשנות לטקסט.

הדיאלוג הנבחר הוא הפרויקט הנבחן במסגרת הערכה חלופית, בין אם המחזה שייך לפרק הקלאסיקה, תיאטרון ישראלי או לאחד הסגנונות הנלמדים.

הדיאלוג המבוצע אינו רק דיאלוג עם הפרטנר.ית אלא גם של תלמידה.ה עם הטקסט, תלמידה.ה עם המורה, תלמידה.ה עם עצמוה.ה (רפלקציה על תהליך הלמידה) ודיאלוג עם הקהל - לא רק בהישמע מחיאות הכפיים.

העבודה על דיאלוגים מקנה לתלמידים.ות ערכים כמו: כבוד הדדי, הקשבה, שתוף פעולה בנוסף לידע ולמיומנויות. אם נוסיף לכל אלו גם את חווית היצירתיות, את הנראות ואת הניסיון שהתלמידים.ות רוכשים.ות בעמידתם.ן על הבמה, אין ספק שיש לדיאלוג תפקיד משמעותי בדרך הלמידה וההתנסות של תלמידי.ות התיאטרון.

מורים ומורות רבים.ות בוחרים.ות את יחידת הקלאסיקה ובפרט קומדיות קלאסיות לטובת פרויקט הדיאלוג מונולוג. אחד המחזות הנבחרים להוראה במסגרת היחידה הוא המחזה "הקמצן" מאת מולייר.

מבין הדיאלוגים הקלאסיים במחזה זה בולטים הדיאלוג בין הרפגון ללפלאש שבו מואשם לפלאש על שגנב מהרפגון את כספו וכן הדיאלוג בין פרוזין להרפגון ובו היא משדכת לו את מריאן, אהובת בנו, קליאנט. הקומי בדיאלוג ברור-פרוזין מציגה את הנישואים, במקום כהוצאה כספית כרווח עתידי, או לפחות כאקט חסכני.

אחת מהשאלות שניתן לשאול את תלמידים.ות בעבודה על הדיאלוג הזה היא, למה בעצם זה כל כך נורא שמריאן תינשא להרפגון?! מדוע כל כך קשה לנו להשלים עם הרעיון שאנשים יינשאו מבלי לאהוב.

כדרך לעבודה על הסצנה אני מציעה לתלמידיי ותלמידותיי לעבוד על "יום בחיי" הזוג הרפגון ומריאן בעוד מספר שנים בעתיד. על הזוג להציג מה היה קורה אילו הרפגון ומריאן אכן היו נישאים וכיצד היה נראה יום בחייהם.

את ה"יום בחיי" ניתן להציג באופנים רבים כמו באמצעות Reels, סצנה מבוזבזת בכתה, אלבום תמונות דיגיטלי וכו'. תהליך חקר זה מאפשר לתלמידים.ות לבחון את הדמויות בהקשר שמחוץ לסצנה ולהבין לעומקם נתונים כמו גיל, מצב משפחתי ועוד. יתרה מזו, עבודה מסוג זה טומנת בחובה צורך למצוא "פתרונות" ו"תשובות" לשאלות נוספות ביחס לדמויות ותובנות לגבי אהבה, גילנות, אלמנות ויתמות. תרגיל זה מעלה שאלות גם ביחס לטקסט נלמד כמו מיתוס האביב של נורת'רופ פריי, המציג את נישואי האוהבים הצעירים וניטרול הדמות החוסמת כמטפורה לעונת האביב המתחדשת, נראה כי לא תמיד אנו בוחנים.ות את הסכימה הזו של הסדר החברתי בהקשר לסצנה המשוחקת.

פעמים רבות נעדיף לעבוד עם התלמידים.ות המציגים.ות מחזה מאת מולייר דווקא על ההיבטים הקומיים הפיזיים, הקול, הגוף, המיזנסצנות כדי ש"יהיה מצחיק", אולי אפילו נתמקד בהקשר הזה על הוראת "על הצחוק" לברגסון עם התנאים להתעוררות הצחוק ומעוררי הצחוק.

אני מציעה להתמקד בתהליך העבודה לא רק על עבודת הדמויות בהיבט הפיזי, אלא על ההיבטים הנפשיים של הדמויות. הרפגון במיוחד מבין כל הדמויות הקומיות בכלל, ואלו של מולייר בפרט, הוא

הדמות הטרגית ביותר שהקומדיה יכולה להציע. הבנה כזו היושבת בבסיס ההבנה של כל דמות קומית כדמות סובלת בדיוק כמו הגיבור הטרגי, היא דרך להבנת האופן שבו יש להציג את הדמות הקומית על הבמה – לא כדמות מצחיקה אלא כדמות מורכבת שיש בה גם מן הטראגי. הדמות בקומדיה לא יודעת שיש קהל באולם שהגיע לצחוק ממנה – היא סובלת סבל אמיתי.

בהקשר לדמותה של פרוזין השדכנית, תרגיל שיכול לסייע בעבודה על הדמות הוא "משחק שידוכים". במסגרתו התלמידים.ות לומדים.ות את מאפייני הדמויות הקומיות של כל הדיאלוגים הקומיים המוצגים (בין אם שייכים ספציפית ל"הקמצן" או למחזות מוליירים אחרים), ויוצרים תכנית שידוכים או אפליקציית שידוכים שמזווגת זיווגים מתאימים, או דווקא זיווגים לא מתאימים ליצירת אפקט קומי בין הדמויות. דרך התרגיל התלמידים.ות לומדים.ות את מאפייני הדמויות הקומיות, בוחנים.ות את הביקורת החברתית והמעמדית הטבועה בדמויות, ויוצרים הקשרים בין הדמויות המולייריות במחזות השונים. אפשר גם לעשות תחרות בין קבוצות בסגנון "חתונמי", מי מהקבוצות מצליחה "לייצר" יותר זוגות שממשיכים יחד אל הסוף הטוב. את התרגיל ללימוד הדמויות אפשר לנצל באירוע הדיאלוגים גם כדרך להנחיית הערב כולו במעברים שבין דיאלוג אחד למשנהו.

מחזה פופולארי נוסף הנלמד במסגרת הערכה פנימית ומוערך במונולוגים -דיאלוגים אף הוא מאת

מולייר, הוא "החולה המדומה". שני הדיאלוגים הבולטים ממחזה זה הינם הדיאלוג החשאי בין קליאנט לאנג'ליק, תחת אפו של ארגן, וכן הדיאלוג בין ארגן לטואנט, שבו היא מתחזה לרופא. דיאלוג נוסף, הוא הדיאלוג בין אנג'ליק לטואנט הקונפידנט שלה. שלושת הדיאלוגים הללו טומנים בחובם סודות, סודות הגלויים לקהל, אך נסתרים מעיניהן של חלק מהדמויות, מה שיוצר את אפקט הפער האירוני, זה הנותן יתרון לקהל על פני הדמויות והמלעיג ומגחיק אותן. אבל, יש לזכור כי כאשר הקהל צופה בדיאלוג ערוך, מנותק מהקשרו, אחת מהנקודות המקשות על הפרשנות היא כיצד

ליידע את הקהל במה שלכאורה הוא כבר אמור לדעת, לו צפה בדיאלוג בהקשרו, קרי ההצגה כולה. מורות ומורים רבים בוחרים בדרך של הנחייה או תכניה המיידעת את הצופים. ובהקשר של הדיאלוג, זו יכולה להיות מודפסת או מוקרנת על מסך. אחת מהדרכים להתגבר על המכשלה הזו ללא חומר קריאה, היא עריכת הדיאלוג באופן שיכלול מקטעי טקסט מסוף המחזה, ו/או הצגת סיום הדיאלוג (3-4 רפליקות אחרונות), אלו יסתיימו ב"טאבלו ויונט"¹ שממנו יתחיל הדיאלוג כרונולוגית. כלומר, הצגת תמונת סיום ואז חזרה לסיטואציה שהובילה אליה. טכניקה זו יוצרת אנרגטיות תנועתית על הבמה, משמרת את הפער האירוני של יתרון הקהל על הדמויות באופן שמכבד את הקהל ולא מצריך ממנו קריאה בחשכת הכתה/אולם.

הנחיית התלמידים והתלמידות בעבודה על מונולוגים ודיאלוגים היא מאתגרת, והיא לרוב מנבא יעיל של אופי וסגנון העבודה בלמידה מבוססת פרויקט הפקה. לכן חשוב שנזכור שה"דיאלוג" מורכב משתי מילים והראשונה מביניהן היא ה"דיה" – הדרך. לכן, הדרך, ההתנהלות, עוצמת הרגשות והלמידה כל אלה צריכים להיות מנהלים ב"לוגוס" כלומר, בתבונה. הדרך הנבונה היא הדיאלוג.

¹ פסל חי – תמונת סיום